

مقدمه

از آنجایی که زندگی زناشویی با ازدواج و تشکیل خانواده شروع می‌شود، ازدواج را می‌توان یکی از مهم‌ترین تصمیم‌ها در زندگی هر فرد قلمداد کرد. ازدواج یک نهاد اجتماعی است که در لوای آن یک مرد و زن از طریق تعهدی قانونی، مذهبی و اخلاقی تصمیم می‌گیرند به‌عنوان زن و شوهر باهم زندگی کنند (دیکسون^۱، ۲۰۱۳؛ به نقل از خجسته‌مهر و محمدی، ۱۳۹۵). وجود یک ازدواج رضایتمندانه، محل تلاقی و تبادل احساسات و عواطف مثبت بین زوجین است و تشکیل خانواده نقش مهمی در سلامت، کیفیت زندگی و بهزیستی کل جامعه دارد (فیتنس^۲، ۲۰۰۱؛ به نقل از نصیری، راجی و احمدی، ۱۳۹۲). در واقع وجود خانواده برای رشد و تحول اعضای مختلف خود و جامعه ضروری است (خمسه، ۱۳۸۸؛ افروز، ۱۳۸۶). خانواده صحنه‌ای از رفتارها، کنش‌ها و واکنش‌هاست و این عناصر از مؤلفه‌های اجتناب‌ناپذیر خانواده هستند (جکسون، میلر، اوکا و هنری^۳، ۲۰۱۴؛ به نقل از خجسته‌مهر، قنبری و تقی‌پور، ۱۳۹۳). چنانچه کانون خانواده دربرگیرنده محیط سالم و روابط گرم و تعامل صمیمانه بین فردی باشد، می‌تواند موجب رشد و پیشرفت اعضای خانواده شود (کمپبل^۴، ۲۰۰۰؛ به نقل از شریفیان، دبیرمقدم، حسن‌زاده پشنگ و صفاری‌نیا، ۱۳۹۳) و در صورتی که روابط صمیمی بین زن و شوهر خدشه‌دار شود، عوارض مخرب و منفی در بهداشت روانی خانواده و فرزندان ایجاد می‌شود. ازدواج و تشکیل خانواده علاوه بر تأمین و ارضای عاطفی، روانی، جنسی و غیره می‌تواند کانون پرورش نسل‌های سالم و رشد یافته شود؛ این در صورتی است که رابطه زوج‌ها در کانون خانواده، سالم، گرم و بدون تنش باشد. بدیهی است که هر رابطه ناسازگار به توقف و رکود رشد اعضا منجر خواهد شد (خاکپور، نظری و زهراکار، ۱۳۹۳)، بنابراین یکی از اهداف اصلی تحقیقات درباره روابط بین زوجین، مشخص کردن عواملی است که بر کیفیت

تعاملات بین زوجین تأثیر می‌گذارد (چارنیا و آیکس^۵، ۲۰۰۷؛ به نقل از افشاری، موتابی و پناغی، ۱۳۹۴). یکی از عواملی که اخیراً در ادبیات روانشناسی و مشاوره خانواده و ازدواج مورد توجه قرار گرفته اخلاق رابطه‌ای^۶ است. اخلاق رابطه‌ای از رویکرد درمان بافت‌نگر^۷ است که توسط بوزورمنی-نگی^۸ (۱۹۸۷) مطرح شد.

بوزورمنی - نگی و و کراسنر (۱۹۸۶) معتقد بودند روابط توسط چهار مولفه تعیین می‌شوند: (۱) حقایق عینی^۹، (۲) روانشناسی فردی^{۱۰}، (۳) الگوهای تبدالی^{۱۱} و (۴) اخلاق رابطه‌ای. رابطه‌ای. حقایق عینی به عواملی از قبیل میراث‌های ژنتیکی، جنسیت، سن، سلامت جسمانی و رویدادهایی که در طول زندگی شخص اتفاق افتاده (از قبیل فرزندخواندگی یا طلاق والدین) اشاره دارد. روانشناسی فردی به تلفیق تجارب و انگیزه‌های انسان اشاره می‌کند. همچنین، اهداف زندگی و انگیزه‌هایی که نقش بزرگی در زندگی فرد ایفا می‌کنند، در روانشناسی فردی قرار دارند. الگوهای تبدالی به مفاهیمی از جمله الگوهای ارتباطی و قواعد خانواده اشاره می‌کند. اخلاق رابطه‌ای بیانگر منصفانه یا غیرمنصفانه بودن روابط صمیمی است (شوری، ۲۰۰۳). مباحث اعتماد^{۱۲}، عدالت^{۱۳}، وفاداری^{۱۴} و احساس محق بودن^{۱۵} از جمله مباحثی هستند که اخلاق رابطه‌ای را شکل می‌دهند و اخلاق رابطه‌ای می‌تواند افراد مسئولیت عواقب اعمالشان را بپذیرند.

یکی از عوامل بسیار تأثیرگذار در حیطه ارتقاءبخشی به سطح کیفی زندگی زناشویی اخلاق رابطه‌ای است. این بعد، ویژگی جهانی روابط محسوب می‌شود و تلاش افراد را برای قابل اعتماد بودن و انصاف در روابط صمیمی نشان می‌دهد (شوری، ۲۰۰۳). این الگوها و تعادل در بعد اخلاق رابطه‌ای تنها اعضای رابطه در زمان فعلی را تحت تأثیر قرار نمی‌دهد بلکه الگوها، تعادل‌ها و قابلیت اعتمادها از یک نسل به نسل بعدی منتقل می‌شود و به‌عنوان کلیدی برای درک عملکرد

5. Charnia, M. R., & Ickes. W.
6. relational ethics
7. contextual therapy
8. Boszormenyi-Nagy, I.
9. objectifiable facts
10. individual psychology
11. transactional patterns
12. trust
13. equity
14. sacrifice
15. entitlement

1. Dixon, D. C.
2. Fitness, J.
3. Jackson, J. B., Miller, R. B., Oka, M., & Henry, R. G.
4. Campbell, T. L.

در دو نوع رابطه وجود دارد: نخست ابعاد اخلاقی که در روابط عمودی بین نسل‌های بعدی چون والدین و فرزندان وجود دارد. این روابط، هرچند عادلانه، ذاتاً در بده-بستان‌ها نامتناسب هستند. نوع دوم اخلاق رابطه‌ای، بعد اخلاق موجود در روابط افقی است که بین شرکای یک موقعیت یکسان که انتقادات و وظایف دوسویه‌ای از یکدیگر دارند، وجود دارد - کسانی چون زوجین، خواهر برادر و دوستان - این روابط متناسب در بده-بستان باید منصفانه باشند (ون هادسون و ون دن اینبرت، ۱۹۸۷).

هارگریو و همکاران (۱۹۹۱)، پایایی مؤلفه عمودی را (اخلاق رابطه‌ای در خانواده اصلی) ۰/۹۱، مؤلفه افقی (اخلاق رابطه‌ای در روابط زناشویی) ۰/۹۴ و پایایی کل مقیاس را ۰/۹۳ گزارش کردند. همچنین روایی همزمان آن را با پرسشنامه سازگاری زناشویی^۵ و زیرمقیاس اقتدار شخصی^۶ در پرسشنامه سیستم خانواده^۷ نشان دادند. در پژوهش افشاری (۱۳۹۳) با استفاده از آلفای کرونباخ، پایایی مؤلفه عمودی ۰/۸۶، مؤلفه افقی ۰/۸۹ و کل پرسشنامه ۰/۹۱ محاسبه شد. همچنین در پژوهش قنبری (۱۳۹۳) با استفاده از آلفای کرونباخ، پایایی مؤلفه عمودی ۰/۸۷، مؤلفه افقی ۰/۸۹ و کل پرسشنامه ۰/۹۲ گزارش شد. هارگریو و همکاران (۱۹۹۱) با استفاده از تحلیل عاملی مؤلفه‌های اصلی با استفاده از روش چرخش متعامد (واریماکس) نشان دادند که این مقیاس از شش عامل جداگانه تشکیل شده است و روایی سازه این مقیاس را تأیید کردند. در پژوهش افشاری (۱۳۹۳) روایی همزمان پرسشنامه اخلاق رابطه‌ای با پرسشنامه انصاف ۰/۶۵ و با پرسشنامه رضایت زناشویی انریچ^۸ ۰/۸۵ به دست آمد. همچنین در پژوهش قنبری (۱۳۹۳) جهت بررسی روایی سازه همزمان این ابزار، ضریب همبستگی این پرسشنامه با چهار مقیاس دیگر بررسی شد و ضریب همبستگی آن با سنج ادراک انصاف^۹ (MEP) ۰/۶۷، پرسشنامه تعهد زناشویی^{۱۰} (رازبولت، مارتز و اگنیو^{۱۱}، ۱۹۹۸) ۰/۵۱، مقیاس ایدئولوژی جنسیتی^{۱۲} (زو و لای^{۱۳}، ۲۰۰۴)

افراد و خانواده عمل می‌کند (گلدنبرگ و گلدنبرگ^۱، ۲۰۰۰/ حسین شاهی برواتی؛ سیامک نقشبندی و الهام ارجمند، ۱۳۸۹). اخلاق رابطه‌ای به تعادل انصاف بین افراد اشاره می‌کند (آلتامیرانو، ۲۰۰۳) که داری دو بعد عمودی^۲ و افقی^۳ است. منظور از روابط افقی، روابط بین اعضای یک نسل مانند زن و شوهر است و روابط عمودی بین اعضای دو نسل مانند پدر و فرزند اشاره می‌کند. در واقع بوزورمنی-نگی بر دو روابط بانفوذ اولیه که یکی روابط عمودی با خانواده مبدأ و دیگری رابطه عاشقانه در روابط افقی بزرگسالان است، تأکید می‌کند (هارگریو، جنینگس و اندرسون، ۱۹۹۱). هارگریو و پیترز (۲۰۰۳) بیان می‌کنند که در رابطه افقی هر دو نفر مستحق تبادل احترام، توجه، عشق، صمیمیت، رشد و شکوفایی، مسئولیت مالی و وفاداری هستند. در روابط عمودی مانند رابطه بین پدر و مادر، این روابط اگرچه عادلانه و منصفانه است، اما حقوق و تکالیف به دلیل ماهیت آن، نامتقارن است (ون هاسدن، ون دن ارنیت، ۱۹۸۷). هارگریو و همکاران (۱۹۹۱) اعتقاد دارند که یک تراز پرداخت بین نسلی از حقوق و تعهدات بین‌نسلی در خانواده‌ها وجود دارد.

به طور خلاصه می‌توان گفت اخلاق رابطه‌ای به اعتماد، وفاداری، مسئولیت‌پذیری، تراز پرداخت خانوادگی و احساس محق بودن که انصاف را در روابط تحت تأثیر قرار می‌دهند، اشاره می‌کند (گانگاما، بارتلی - هارینگ و گلبوا، ۲۰۱۲). همانگونه که بیان شد اخلاق در روابط دو بعد دارد که یک بعد به روابط فرد در خانواده اصلی و بیشتر با والدین مربوط می‌شود و بعد دیگر به روابط جاری فرد و بیشتر رابطه با همسر مربوط می‌شود (متکالف، ۲۰۱۱).

شناخت و کاربرد اخلاق رابطه‌ای در پژوهش و درمان، به وجود ابزارهایی نیاز دارد که ویژگی‌های روان‌سنجی آنها در پژوهش‌هایی مورد بررسی و تأیید قرار گرفته باشد. یکی از این ابزارها مقیاس اخلاق رابطه‌ای^۴ (RES) است که توسط هارگریو و همکاران (۱۹۹۱) ساخته شده است. این مقیاس شامل دو مؤلفه عمودی و افقی است. در واقع اخلاق رابطه‌ای

5. The Dyadic Adjustment Scale
6. personal authority
7. Family System Questionnaire
8. Enriching and Nurturing Relationship Issue, Communication and Happiness (ENRICH)
9. Perceived Equity Measure
10. Marital Commitment Inventory
11. Rusbult, C. E., Martz, J. M., & Agnew, C. R.
12. Gender Ideology Scale
13. Xu, X. H., & Lai, S. C.

1. Goldenberg, I., & Goldenberg, H.
2. vertical
3. horizontal
4. Relational Ethic Scale

برآورده کنم) و حقوق افقی (هنگامی که از دستش عصبانی می‌شوم، با گفتار یا رفتارم او را می‌آزارم) مربوط به مؤلفه اخلاق رابطه‌ای افقی هستند (خجسته‌مهر و همکاران، ۱۳۹۶). هارگریو و همکاران (۱۹۹۱) پایایی مؤلفه عمودی را (اخلاق رابطه‌ای در خانواده اصلی) ۰/۹۱، مؤلفه افقی (اخلاق رابطه‌ای در روابط زناشویی) ۰/۹۴ و پایایی کل مقیاس را ۰/۹۳ گزارش کردند. همچنین افشاری (۱۳۹۳) در پژوهش خود پایایی مؤلفه عمودی را ۰/۷۹، مؤلفه افقی ۰/۸۵ و پایایی نمره کل مقیاس را ۰/۸۶ به‌دست آورد. خجسته‌مهر و همکاران (۱۳۹۳) الف) نیز در پژوهش خود پایایی نمره کل مقیاس، مقیاس افقی و مقیاس عمودی را به‌ترتیب ۰/۹۲، ۰/۸۹ و ۰/۸۷ گزارش کردند. هارگریو و همکاران (۱۹۹۱) روایی مقیاس RES را از طریق همبسته‌کردن آن با مقیاس سازگاری زناشویی^۲ و پرسشنامه اقتدار شخصی در نظام خانواده^۳ تایید کردند. افشاری (۱۳۹۳) نیز همبستگی مقیاس اخلاق رابطه‌ای را با سنجه ادراک انصاف (MEP) و با پرسشنامه رضایت زناشویی انریچ به‌ترتیب ۰/۶۵ ($p < 0/01$) و ۰/۸۵ ($p < 0/01$) به‌دست آورد.

مقیاس ارزیابی رابطه (RAS). مقیاس ارزیابی رابطه

(هندریک، دایک و هندریک^۴، ۱۹۹۸؛ به نقل از روشن‌روان، ۱۳۹۵) که از آن برای ارزیابی روایی سازه همزمان مقیاس اخلاق رابطه‌ای استفاده شد، یک ابزار ۷ ماده‌ای است که رضامندی زناشویی را در مقیاس لیکرت ۵ درجه‌ای از ۱ (کمترین میزان رضایت) تا ۵ (بیشترین میزان رضایت) می‌سنجد. این مقیاس، میزان رضایت کلی فرد از رابطه، این که شریک یا همسر او چگونه به نیازهایش توجه می‌کند، این که کیفیت رابطه‌ای او در مقایسه با روابط دیگران چگونه است، رابطه به چه میزان دچار مشکل است و نیز میزان پشیمانی فرد از رابطه را مورد ارزیابی قرار می‌دهد. نمره بالاتر نشان‌دهنده رضایت بیشتر از رابطه است. دوهان و مانیوساو (۲۰۰۴) پایایی این مقیاس را با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۸۵ گزارش کردند. هندریک و همکاران (۱۹۹۸؛ به نقل از روشن‌روان، ۱۳۹۵) نیز میزان همسانی درونی آن را با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۸۶ گزارش کردند. همچنین خجسته‌مهر، کوچکی و رجبی (۱۳۹۱) ب) ضریب روایی همگرا

۰/۴۹ و پرسشنامه رضایت زناشویی انریچ ۰/۶۵ گزارش شد (خجسته‌مهر، عباس‌پور و دانایی، ۱۳۹۶).

روش

جامعه آماری، نمونه و روش اجرای پژوهش

پژوهش حاضر یک پژوهش توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری این پژوهش زنان و مردان متأهل شهر اهواز در سال ۱۳۹۵ بودند که از بین آنها ۲۰۸ نفر (۱۱۹ نفر زن و ۸۹ نفر مرد) بر اساس ملاک‌های ورود و خروج به صورت هدفمند در دسترس انتخاب شدند. از شرکت‌کنندگان خواسته شد به پرسشنامه اطلاعات جمعیت‌شناسی، مقیاس اخلاق رابطه‌ای (RES)، مقیاس ارزیابی رابطه (RAS)^۱، و سنجه ادراک انصاف (MEP) پاسخ دهند. هیچ‌کدام از شرکت‌کنندگان پژوهش حاضر سابقه طلاق یا مراجعه به دادگاه برای حل اختلافات زناشویی و نیز سابقه مصرف داروهای روانپزشکی را نداشتند. میانگین و انحراف استاندارد طول مدت ازدواج آنها به ترتیب ۱۴ و ۸/۶۳ سال و میانگین و انحراف استاندارد سن شرکت‌کنندگان به ترتیب ۴۰/۴۷ و ۸/۰۵ سال بود.

ابزار سنجش

مقیاس اخلاق رابطه‌ای (RES). برای اندازه‌گیری اخلاق رابطه‌ای از مقیاس ۲۴ ماده‌ای هارگریو و همکاران (۱۹۹۱) استفاده شد که به‌صورت طیف لیکرت پنج‌درجه‌ای ۱ (کاملاً مخالفم) تا ۵ (کاملاً موافقم) نمره‌گذاری می‌شود. این مقیاس شامل دو مؤلفه عمودی و افقی است. اخلاق رابطه‌ای عمودی به خانواده اصلی فرد و دورانی که فرد کودکی خود را در آنجا گذرانده و اخلاق رابطه‌ای افقی به روابط فعلی فرد با همسرش مربوط می‌شود. هر کدام از مؤلفه‌های عمودی و افقی دارای سه عامل هستند: عدالت و اعتماد عمودی (برای دستیابی به مهمترین علائقم، می‌توانستم به خانواده‌ام تکیه کنم)، وفاداری عمودی (اغلب اوقات خشنودساختن یکی از والدینم به معنای رنجاندن دیگری بود)، حقوق عمودی (خانواده‌ام آن‌طور که شایسته بود به من عشق و محبت می‌ورزیدند) عدالت و اعتماد افقی (برای برآوردن مهمترین خواسته‌هایم به او تکیه نمی‌کنم)، وفاداری افقی (سعی می‌کنم نیازهای عاطفی او را

2. Dyadic Adjustment Scale
3. Personal Authority in the Family System Questionnaire
4. Hendrick, S. S., Dicke, A., & Hendrick, C.

1. Relational Assessment Scale

این مقیاس را با پرسشنامه کیفیت زناشویی^۱ (MQI) نورتون^۲ کرونباخ ۰/۷۰ گزارش کرد. خجسته‌مهر و همکاران (۱۳۹۱) الف) نیز پایایی این سنجه را با روش بازآزمایی در نمونه مردان ۰/۷۶ و در نمونه زنان ۰/۸۱ محاسبه کردند. در پژوهش دیگری خجسته‌مهر، نوکاریزی و شیرالی‌نیا (۱۳۹۳) الف) ضریب پایایی سنجه ادراک انصاف را با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۶۹ و ضریب روایی سازه این سنجه را از طریق همبسته نمودن آن با زیرمقیاس رضایت زناشویی پرسشنامه رضایت زناشویی انریچ (السون، فورنیر و دراگمن^۹، ۱۹۹۲) در نمونه زنان ۰/۷۰ (۰/۰۱) $p <$ و در نمونه مردان ۰/۶۱ (۰/۰۱) $p <$ گزارش کردند.

یافته‌ها

مندرجات جدول ۱ میانگین و انحراف استاندارد نمره‌های شرکت‌کنندگان در متغیرهای اخلاق رابطه‌ای عمودی و مولفه‌های آن (اعتماد عمودی، وفاداری عمودی، حقوق عمودی)، اخلاق رابطه‌ای افقی و مولفه‌های آن (اعتماد افقی، وفاداری افقی، حقوق افقی) و نمره کل مقیاس اخلاق رابطه‌ای (RES) را نشان می‌دهد.

سنجه ادراک انصاف (MPE). سنجه ادراک انصاف (MPE) که در این پژوهش از آن برای ارزیابی روایی سازه همزمان مقیاس اخلاق رابطه‌ای استفاده شد، توسط پری^۳ (۲۰۰۴)؛ به نقل از خجسته‌مهر، فرامرزی و رجبی، (۱۳۹۱) الف) ساخته شده است. در این سنجه عدالت^۴ به‌عنوان شاخصی برای سنجش ادراک انصاف در نظر گرفته شده است؛ و شامل چهار سؤال است که ادراک انصاف را در چهار حیطة انجام‌دادن کارهای خانه^۵، کارکردن برای کسب درآمد^۶، خرج کردن پول^۷ و نگهداری از فرزندان^۸ می‌سنجد. سؤال‌های این سنجه به‌صورت طیف لیکرت به‌ترتیب از ۱ (بسیار ناعادلانه از نظر من)، ۲ (بسیار ناعادلانه از نظر همسر)، ۳ (تا حدی ناعادلانه از نظر من)، ۴ (تا حدی ناعادلانه از نظر همسر) نمره‌گذاری می‌شوند. پری (۲۰۰۴)؛ به نقل از خجسته‌مهر و همکاران، (۱۳۹۱) الف) پایایی این سنجه را با استفاده از روش آلفای

جدول ۱

میانگین و انحراف استاندارد نمره شرکت‌کنندگان در مقیاس اخلاق رابطه‌ای و مولفه‌های آن

متغیر	M	SD
اخلاق رابطه‌ای عمودی	۴۹/۰۱	۶/۹۷
اعتماد عمودی	۲۳/۸۷	۴/۰۲
وفاداری عمودی	۱۲/۷۰	۱/۹۵
حقوقی عمودی	۱۲/۴۳	۲/۱۹
اخلاق رابطه‌ای افقی	۴۴/۱۰	۵/۶۷
اعتماد افقی	۲۳/۶۱	۴/۶۲
وفاداری افقی	۹/۶۶	۱/۵۶
حقوقی افقی	۱۰/۸۳	۱/۴۳
مقیاس اخلاق رابطه‌ای (نمره کل)	۹۳/۱۱	۱۱/۱۸

9. Olson, D. H., Fournier, D. G., & Druckman, J. M.

1. Marital Quality Inventory
2. Norton, R.
3. Perry, B. J.
4. Fairness
5. household chores
6. working for pay
7. spending
8. child care

همان‌طور که در جدول ۲ مشاهده می‌شود، نتیجه‌ی به‌دست آمده از تحلیل عامل تأییدی به کمک شاخص‌های برازندگی، گویای برازندگی خوب ساختار ۶ عاملی (RES) است. از آنجا که در این پژوهش برازندگی پیش‌بینی می‌شود (و نه تفاوت)، آزمون خی دو (χ^2) غیرمعنادار مطلوب است. در این آزمون هرچه حجم نمونه افزایش یابد، توان آزمون هم افزایش می‌یابد، بنابراین در نمونه‌های بیشتر از ۲۰۰ نفر، اگر آزمون خی دو (χ^2) معنادار باشد، با وجود تفاوت ناچیز برازندگی الگو ضعیف اعلام می‌شود (روشن روان، ۱۳۹۵). با توجه به این ملاحظات، الگویی که در آن مقدار خی دو (χ^2) کمتر باشد، ترجیح داده می‌شود. در این پژوهش مقدار خی دو

همان‌طور که در جدول ۲ مشاهده می‌شود، نتیجه‌ی به‌دست آمده از تحلیل عامل تأییدی به کمک شاخص‌های برازندگی، گویای برازندگی خوب ساختار ۶ عاملی (RES) است. از آنجا که در این پژوهش برازندگی پیش‌بینی می‌شود (و نه تفاوت)، آزمون خی دو (χ^2) غیرمعنادار مطلوب است. در این آزمون هرچه حجم نمونه افزایش یابد، توان آزمون هم افزایش می‌یابد، بنابراین در نمونه‌های بیشتر از ۲۰۰ نفر، اگر آزمون خی دو (χ^2) معنادار باشد، با وجود تفاوت ناچیز برازندگی الگو ضعیف اعلام می‌شود (روشن روان، ۱۳۹۵). با توجه به این ملاحظات، الگویی که در آن مقدار خی دو (χ^2) کمتر باشد، ترجیح داده می‌شود. در این پژوهش مقدار خی دو

جدول ۲

شاخص‌های برازندگی مدل برای ساختار شش عاملی مقیاس اخلاق رابطه‌ای (RES)

شاخص	χ^2	p,df	χ^2/df	GFI	AGFI	CFI	NFI	RMSEA
مقدار	۴۶۱/۱۳	۰/۰۰۱، ۰/۲۳۴	۱/۹۷	۰/۸۴	۰/۸۱	۰/۸۷	۰/۷۷	۰/۰۷

مقادیر پارامتر استاندارد B مندرج در جدول ۳، توان بالای متغیرهای مشاهده‌شده، روی متغیرهای مکنون اعتماد و عدالت عمودی و افقی، وفاداری افقی و عمودی و حقوق افقی و عمودی را نشان می‌دهد. علاوه بر آن، مقادیر نسبت بحرانی بزرگ‌تر از ۲، حاکی از معناداری تمام آنهاست. تمام بارهای عاملی موجود در سطح $p < ۰/۰۰۱$ معنادار و ارزش عددی آنها بالاتر از ۰/۳ بود که بیانگر برازش مناسب الگوی شش عاملی مقیاس است. کمترین ضریب (۰/۳۹) متعلق به گویه ۹ و بیشترین ضریب (۰/۷۸) متعلق به گویه‌های ۱۶ و ۱۷ است. در کل، این یافته‌ها نشان می‌دهند که هر کدام از ۲۴ گویه مقیاس اخلاق رابطه‌ای به‌صورت قابل قبولی عامل‌های (اعتماد و عدالت، وفاداری، حقوق) افقی و عمودی را اندازه‌گیری می‌کند.

مقادیر پارامتر استاندارد B مندرج در جدول ۳، توان بالای متغیرهای مشاهده‌شده، روی متغیرهای مکنون اعتماد و عدالت عمودی و افقی، وفاداری افقی و عمودی و حقوق افقی و عمودی را نشان می‌دهد. علاوه بر آن، مقادیر نسبت بحرانی بزرگ‌تر از ۲، حاکی از معناداری تمام آنهاست. تمام بارهای عاملی موجود در سطح $p < ۰/۰۰۱$ معنادار و ارزش عددی آنها

جدول ۳

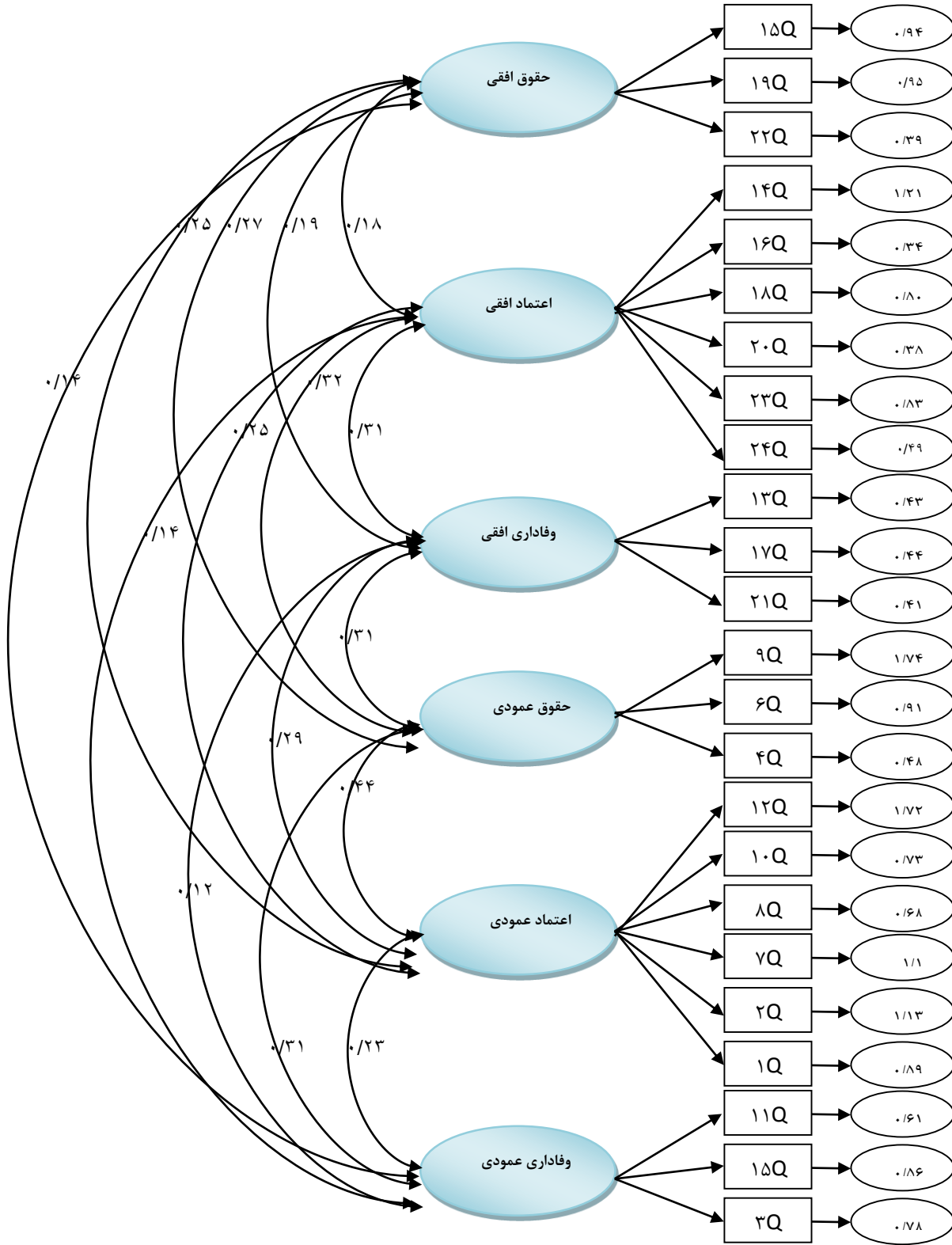
پارامترهای مدل اندازه‌گیری مقیاس اخلاق رابطه‌ای (RES) در تحلیل عامل تأییدی

متغیر مکنون	بر آورد پارامتر (b)	پارامتر استاندارد (B)	خطای استاندارد	نسبت بحرانی
گویه ۱	۱	۰/۵۷	-	۰/۰۱
گویه ۲	۰/۸	۰/۴۷	۰/۱۴	۰/۰۱
گویه ۷	۱/۱۹	۰/۶۳	۰/۱۷	۰/۰۱
گویه ۸	۰/۹۷	۰/۶۶	۰/۱۳	۰/۰۱
گویه ۱۰	۰/۶۵	۰/۳۶	۰/۱۴	۰/۰۱
گویه ۱۲	۰/۹۳	۰/۶۷	۰/۱۳	۰/۰۱
گویه ۳	۱	۰/۴۸	-	۰/۰۱
گویه ۵	۰/۹۳	۰/۵۳	۰/۲۱	۰/۰۱
گویه ۱۱	۰/۷۴	۰/۴۳	۰/۱۹	۰/۰۱
گویه ۴	۱	۰/۶۶	-	۰/۰۱
گویه ۶	۰/۷۶	۰/۴۴	۰/۱۱	۰/۰۱
گویه ۹	۰/۷۰	۰/۳۹	۰/۱۲	۰/۰۱
گویه ۱۴	۱	۰/۰۴۷۱	-	۰/۰۱
گویه ۱۶	۱/۲۳	۰/۷۸	۰/۱۸	۰/۰۱
گویه ۱۸	۱/۲۹	۰/۷۱	۰/۲۱	۰/۰۱
گویه ۲۰	۱/۱۵	۰/۷۵	۰/۱۸	۰/۰۱
گویه ۲۳	۱/۲۶	۰/۷۳	۰/۲۰	۰/۰۱
گویه ۲۴	۱/۱۳	۰/۶۹	۰/۱۸	۰/۰۱
گویه ۲۱	۱	۰/۶۸	-	۰/۰۱
گویه ۱۷	۱/۲۹	۰/۷۸	۰/۱۴	۰/۰۱
گویه ۱۳	۰/۶۰	۰/۴۹	۰/۱۰	۰/۰۱
گویه ۲۲	۱	۰/۶۳	-	۰/۰۱
گویه ۱۹	۰/۹۸	۰/۴۵	۰/۲۲	۰/۰۱
گویه ۱۵	۱/۴۰	۰/۵۹	۰/۲۹	۰/۰۱

* $p < ۰/۰۱$

شکل ۱ مدل تحلیل عامل تأییدی برای ساختار شش

عاملی مقیاس اخلاق رابطه‌ای (RES) را نشان می‌دهد.

شکل ۱. مدل تحلیل عامل تأییدی برای ساختار ۶ عاملی مقیاس اخلاق رابطه‌ای (RES)

همان‌طور که در جدول ۴ مشاهده می‌شود بر اساس ضریب آلفای کرونباخ پایایی کل مقیاس اخلاق رابطه‌ای (RES) ۰/۸۹ و پایایی اخلاق رابطه‌ای عمودی و اخلاق رابطه‌ای افقی به ترتیب ۰/۸۷ و ۰/۸۵ و نیز مؤلفه‌های اعتماد عمودی، وفاداری عمودی و حقوق عمودی و حقوق افقی و سنجه ادراک انصاف را نشان می‌دهد. همان‌گونه که جدول ۵ نشان می‌دهد ضرایب همبستگی عمودی با مقیاس ارزیابی رابطه (رضامندی زناشویی) و سنجه ادراک انصاف را نشان می‌دهد. همان‌گونه که جدول ۵ نشان می‌دهد ضرایب همبستگی اعتماد عمودی، وفاداری عمودی و حقوق عمودی با مقیاس ارزیابی رابطه (رضامندی زناشویی) به ترتیب ۰/۳۶ و ۰/۲۰ و ۰/۴۱ و با سنجه ادراک انصاف به ترتیب ۰/۵۵، ۰/۳۶ و ۰/۵۲ است که همگی در سطح $p < ۰/۰۱$ مثبت و معنادار هستند. همچنین ضریب همبستگی بین مؤلفه‌های اعتماد

جدول ۴
ضریب آلفای کرونباخ مقیاس اخلاق رابطه‌ای (RES)

مؤلفه	تعداد گویه	ضریب آلفای کرونباخ
اخلاق رابطه‌ای عمودی	۱۲	۰/۸۷
اعتماد عمودی	۶	۰/۷۹
وفاداری عمودی	۳	۰/۶۲
حقوق عمودی	۳	۰/۵۹
اخلاق رابطه‌ای افقی	۱۲	۰/۸۵
اعتماد افقی	۶	۰/۸۵
وفاداری افقی	۳	۰/۷۰
حقوق افقی	۳	۰/۵۵
اخلاق رابطه‌ای کل	۲۴	۰/۸۹

افقی، وفاداری افقی و حقوق افقی با مقیاس ارزیابی رابطه (رضامندی زناشویی) به ترتیب ۰/۸۱، ۰/۶۳ و ۰/۲۸ و با سنجه ادراک انصاف به ترتیب ۰/۵۷، ۰/۵۲ و ۰/۳۹ است که همگی آنها در سطح $p < ۰/۰۵$ مثبت و معنادار هستند. جدول ۵ نشان می‌دهد ضریب همبستگی کل مقیاس اخلاق رابطه‌ای با رضامندی زناشویی ۰/۶۶ ($p < ۰/۰۱$) و با انصاف ۰/۶۷ ($p < ۰/۰۱$)، ضریب همبستگی اخلاق رابطه‌ای عمودی و افقی با رضامندی زناشویی و ادراک انصاف به ترتیب ۰/۳۷ و ۰/۵۶ ($p < ۰/۰۱$) و ضریب همبستگی اخلاق رابطه‌ای افقی با رضامندی زناشویی و ادراک انصاف به ترتیب ۰/۷۹ و ۰/۶۳ ($p < ۰/۰۱$) است.

برای بررسی روایی سازه همزمان، مقیاس اخلاق رابطه‌ای با مقیاس ارزیابی رابطه (رضامندی زناشویی) و سنجه ادراک انصاف همبسته شدند. جدول ۵ ضرایب همبستگی بین مؤلفه‌های اعتماد عمودی، وفاداری عمودی و حقوق عمودی با ارزیابی رابطه (رضامندی زناشویی) و سنجه ادراک انصاف را نشان می‌دهد. همان‌گونه که جدول ۵ نشان می‌دهد ضرایب همبستگی اعتماد عمودی، وفاداری عمودی و حقوق عمودی با مقیاس ارزیابی رابطه (رضامندی زناشویی) به ترتیب ۰/۳۶ و ۰/۲۰ و ۰/۴۱ و با سنجه ادراک انصاف به ترتیب ۰/۵۵، ۰/۳۶ و ۰/۵۲ است که همگی در سطح $p < ۰/۰۱$ مثبت و معنادار هستند. همچنین ضریب همبستگی بین مؤلفه‌های اعتماد

جدول ۵

ضریب همبستگی پیرسون بین مقیاس اخلاق رابطه‌ای (RES) با مقیاس رضامندی زناشویی و سنجه ادراک انصاف

مؤلفه	رضامندی زناشویی	ادراک انصاف
اخلاق رابطه‌ای عمودی	۰/۳۷**	۰/۵۶*
اعتماد عمودی	۰/۳۶**	۰/۵۵**
وفاداری عمودی	۰/۲۰**	۰/۳۶**
حقوق عمودی	۰/۴۱**	۰/۵۲**
اخلاق رابطه‌ای افقی	۰/۷۹*	۰/۶۳*
اعتماد افقی	۰/۸۱**	۰/۵۷**
وفاداری افقی	۰/۶۳**	۰/۵۲**
حقوق افقی	۰/۲۸*	۰/۳۹**
اخلاق رابطه‌ای کل	۰/۶۶**	۰/۶۷**

* $p < 0.05$ ** $p < 0.01$

تفاوت‌های فرهنگی، نشان‌دهنده قابلیت بالای این مقیاس در ارزیابی اخلاق رابطه‌ای (RES)، است. علاوه بر این، تمامی مقادیر استاندارد شده بار عاملی مدل تحلیل عاملی از معناداری آماری (بالتر از ۰/۳) برخوردار بودند که بیانگر پیشگویی معناداری عامل‌ها به‌وسیله‌ی ماده‌ها بود.

ضریب آلفای به‌دست آمده در این پژوهش برای نمره کل مقیاس اخلاق رابطه‌ای (RES) افقی مقدار ۰/۸۹ است که ضریب پایایی مناسبی است. ضرایب پایایی ۰/۷۰ و یا بیشتر معمولاً برای مقاصد پژوهشی کفایت می‌کند (پاشا شریفی، ۱۳۸۰). ضریب پایایی مؤلفه‌های اعتماد افقی، وفاداری افقی و حقوق افقی نیز به‌ترتیب ۰/۸۵ و ۰/۷۰ و ۰/۵۵ است. همچنین ضریب آلفای کرونباخ در این پژوهش برای مقیاس اخلاق رابطه‌ای عمودی ۰/۸۷ به‌دست آمد که ضریب پایایی مناسبی است. ضریب پایایی مؤلفه‌های اعتماد، وفاداری و حقوق عمودی نیز به‌ترتیب ۰/۷۹ و ۰/۶۲ و ۰/۵۹ به‌دست آمد. در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ برای کل مقیاس اخلاق رابطه‌ای (RES) ۰/۸۹ به‌دست آمد. در پژوهش هارگریو و همکاران (۱۹۹۱)، پایایی مؤلفه عمودی ۰/۹۱، مؤلفه افقی ۰/۹۴ و پایایی کل مقیاس را ۰/۹۳ گزارش شد. افشاری (۱۳۹۳) روایی همزمان پرسشنامه اخلاق رابطه‌ای را با سنجه ادراک انصاف ۰/۶۵ و با پرسشنامه رضایت زناشویی انریچ ۰/۸۵ به‌دست آورد. این نتایج با یافته‌های پژوهش حاضر همسو است.

بحث

هدف پژوهش حاضر ارزیابی ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس اخلاق رابطه‌ای (RES) بود. برای ارزیابی ویژگی‌های روان‌سنجی از روش‌های تحلیل عامل تأییدی، آلفای کرونباخ و همبستگی پیرسون استفاده شد. نتایج نشان داد که این مقیاس از برآزش خوب و روایی و پایایی مناسب برخوردار است. نتایج تحلیل عامل تأییدی، برآزش قابل‌قبولی از داده‌ها را برای مقیاس اخلاق رابطه‌ای افقی و عمودی نشان داد که با نتایج پژوهش هارگریو و همکاران (۱۹۹۱) همسو بود. این یافته‌ها نشان داد که ساختار ۶ عاملی مقیاس اخلاق رابطه‌ای (RES)، شامل ۶ عامل (اعتماد افقی، وفاداری افقی، حقوقی افقی، اعتماد عمودی، وفاداری عمودی، حقوقی عمودی) است. در نسخه‌ی انگلیسی مقیاس اخلاق رابطه‌ای، ۲۴ ماده وجود دارد و در نسخه‌ی فارسی نیز هیچ‌گونه تغییری در تعداد سؤالات رخ نداده است. لذا تأیید مدل نسخه‌ی فارسی مقیاس اخلاق رابطه‌ای (RES) بدون هیچ‌گونه تغییری در تعداد ماده، ناشی از ترجمه مناسب و برگردان هماهنگ اصطلاحات موجود بین دو زبان انگلیسی و فارسی بوده و در ارزیابی اخلاق رابطه‌ای افراد متأهل ایرانی، نسخه فارسی موجب درک و تفسیر صحیحی از ماده‌ها به‌شکل مشابهی با نسخه انگلیسی شده است. همچنین تأیید بی‌کم‌وکاست مدل اولیه‌ی بوزورمنی - نگی و همکاران (۱۹۹۱) در جامعه فارسی زبان، علی‌رغم

سنجه ادراک انصاف (MPE) به ترتیب ۰/۵۷، ۰/۵۲ و ۰/۳۹ به دست آمد که همگی در سطح ۰/۰۱ معنادار هستند و نشانگر روایی سازه همزمان مناسب این مقیاس است. ضریب همبستگی نمره کل مقیاس اخلاق رابطه‌ای با سنجه ادراک انصاف (MPE) ۰/۶۷ محاسبه شد. نتایج نشان داد که مقیاس اخلاق رابطه‌ای (RES) با رضامندی زناشویی و انصاف رابطه مثبت و معناداری دارد. این یافته با نتایج پژوهش‌های گانگما، بارتلی-هارینگ، هولواکز و همکاران (۲۰۱۴)، گرامز، میلر، رابینسون و همکاران (۲۰۰۸)، گانگما (۲۰۰۸)، هارگریو و پیترز (۲۰۰۳)، ون هادسون و ون دن اینبرت (۱۹۸۷)، خجسته‌مهر و همکاران (۱۳۹۳) و خجسته‌مهر و همکاران (۱۳۹۱) ب)، افشاری (۱۳۹۳) همسو است.

روایی سازه‌ی همزمان در این ابزارها حاکی از آن است که سؤالات این مقیاس‌ها به شکل دقیق و مطلوبی مقیاس اخلاق رابطه‌ای (RES) را ارزیابی می‌کنند. به عبارت دیگر، این نتایج نشان داد که زنان و مردان متأهلی که در مؤلفه‌های حقوق، وفاداری و اعتماد نمرات بالاتری کسب کنند، از کیفیت روابط زناشویی بهتری برخوردارند. این موضوع نشان داد که مقیاس اخلاق رابطه‌ای (RES) و مؤلفه‌های آن این توان را دارند که سازه‌های نهفته در آنها را به خوبی بسنجند.

نمونه پژوهش حاضر به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شد. بنابراین در تعمیم نتایج آن به جوامع دیگر باید احتیاط نمود. بنابراین تکرار این پژوهش در مناطق و جمعیت‌های مختلف کشور پیشنهاد می‌شود. با توجه به رابطه قوی اخلاق رابطه‌ای با رضامندی زناشویی، به روانشناسان و مشاوران خانواده توصیه می‌شود در ارزیابی کارکردهای زناشویی و اقدامات درمانی خود از این مقیاس استفاده کنند. اجرای طرح‌های پژوهشی آزمایشی مبنی بر تاثیر آموزش اخلاق رابطه‌ای بر رضامندی زناشویی پیشنهاد دیگر پژوهش حاضر است.

افروز، غ. (۱۳۸۶). روانشناسی خانواده همسران برتر. تهران:

انجمن اولیا و مربیان.

افشاری، ز.، موتابی، ف.، و پناغی، ل. (۱۳۹۴). نقش واسطه‌ای

روانسازه‌های ناسازگار اولیه در رابطه بین سبک‌های

نتایج حاصل از همسانی درونی مقیاس‌ها با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ، نشان‌دهنده مطلوب بودن همسانی یا ثبات درونی بود. احتمالاً ترجمه مناسب و برداشت یکسان و هماهنگ متأهلین ایرانی از نسخه‌ی فارسی مقیاس، موجب افزایش ثبات درونی مقیاس را فراهم ساخته است. بررسی ثبات درونی با استفاده از آلفای کرونباخ نشان داد که سؤالات نسخه فارسی این مقیاس، به‌عنوان یک مجموعه با هم پیوند مطلوبی دارند و به‌طور مستقیم مفهوم یکسانی را می‌سنجند. پاسخ‌دهندگان، مفهوم کلی یکسانی را از هریک از سؤالات دریافت نموده‌اند؛ به عبارت دیگر، نتایج بررسی پایایی در زنان و مردان متأهل، نشان داد که این مقیاس‌ها از دقت بسیار بالایی در سنجش حقوق، وفاداری و اعتماد افقی و عمودی برخوردار بودند و می‌توانند برای پژوهشگران و درمانگران حوزه خانواده مفید و مؤثر باشند.

برای بررسی روایی سازه همزمان، ضریب همبستگی مؤلفه‌های اعتماد، وفاداری و حقوق عمودی با مقیاس ارزیابی رابطه (RAS) به ترتیب ۰/۳۶، ۰/۲۰ و ۰/۴۱ به دست آمد. همچنین ضریب همبستگی مؤلفه‌های اعتماد، وفاداری و حقوق افقی با مقیاس ارزیابی رابطه (RAS) به ترتیب ۰/۸۱، ۰/۶۳ و ۰/۲۸ به دست آمد. ضریب همبستگی اخلاق عمودی و افقی با مقیاس ارزیابی رابطه (RAS) نیز به ترتیب ۰/۳۷ و ۰/۷۹ به دست آمد. این نتایج نشانگر روایی مناسب مقیاس‌ها است؛ زیرا اندازه ضرایب روایی در مقایسه با ضرایب پایایی مقادیر کمتری هستند. ضریب پایایی ۰/۵۰ برای مقاصد پژوهشی ضریب پایینی تلقی می‌شود، اما ضریب روایی ۰/۵۰ یک ضریب نسبتاً بالایی محسوب می‌شود (پاشا شریفی، ۱۳۸۰). این نتایج همسو با یافته‌های هارگریو و همکاران (۱۹۹۱) است. ضریب همبستگی مؤلفه‌های اعتماد عمودی، وفاداری عمودی و حقوق عمودی با سنجه ادراک انصاف (MEP) به ترتیب ۰/۵۵، ۰/۳۶ و ۰/۵۲ به دست آمد. همچنین ضریب همبستگی مؤلفه‌های اعتماد، وفاداری و حقوق افقی با

منابع

ارجمندنی، ع.، صفایی، ا.، و ملکی، س. (۱۳۹۶). ارزیابی

ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس شیوه‌های فرزندپروری

ارجمندنی. روانشناسی خانواده، ۴، ۴۶-۵۳.

- دلبستگی و رضایت زناشویی. *دوفصلنامه انجمن روانشناسی خانواده*، ۱، ۷۰-۵۹.
- افشاری، ه. (۱۳۹۳). *مؤلفه‌های اخلاق رابطه‌ای به‌عنوان پیش‌بین صمیمیت و تعهد زناشویی در زنان کارمند دانشگاه شهید چمران اهواز*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته مشاوره خانواده، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز.
- پاشا شریفی، ح. (۱۳۸۰). *اصول روان‌سنجی و روان‌آزمایی*. تهران: انتشارات رشد.
- خاکپور، ا.، نظری، ع.، و زهراکار، ک. (۱۳۹۳). پیش‌بینی سازگاری زناشویی بر اساس مثلث‌سازی و ساختار قدرت در خانواده. *اندیشه و رفتار در روانشناسی بالینی*، ۹، ۴۶-۳۷.
- خجسته‌مهر، ر.، احمدی قوزلوجه، ا.، سودانی، م.، و شیرالی نیا، خ. (۱۳۹۴). اثربخشی درمان بافت‌نگر انصاف‌محور بر صمیمیت عاطفی و کیفیت زناشویی زوجین. *فصلنامه روانشناسی کاربردی*، ۲، ۹۶-۷۹.
- خجسته‌مهر، ر.، سبحانی‌جو، ش.، و رجبی، غ. (۱۳۹۲). اثر مستقیم و غیرمستقیم دیدگاه‌فهمی بر کیفیت زناشویی: آزمودن یک مدل میانجی. *فصلنامه پژوهش‌های نوین روانشناختی*، ۱، ۱۵۱-۱۲۹.
- خجسته‌مهر، ر.، عباس‌پور، ذ.، و دانیالی، ز. (۱۳۹۶). *نظریه‌ها و آزمون‌ها در روانشناسی خانواده و ازدواج*. تهران: انتشارات رشد.
- خجسته‌مهر، ر.، فرامرزی، س.، و رجبی، غ. (۱۳۹۱ الف). بررسی نقش ادراک انصاف بر کیفیت زناشویی. *مطالعات روانشناختی*، ۱، ۵۰-۳۱.
- خجسته‌مهر، ر.، قنبری، ز.، و تقی‌پور، م. (۱۳۹۳ الف). بررسی اثر مستقیم و غیرمستقیم اخلاق رابطه‌ای بر افسردگی و اختلال عملکرد جنسی با میانجی‌گری رضایت زناشویی و
- سطح ارتباطات. *فصلنامه پژوهش‌های کاربردی روانشناختی، علمی-پژوهشی*، ۴، ۱۷۰-۱۵۷.
- خجسته‌مهر، ر.، کوچکی، ر.، و رجبی، غ. (۱۳۹۱ ب). نقش واسطه‌ای اسنادهای ارتباطی و راهبردهای حل تعارض غیرسازنده در رابطه بین سبک‌های دلبستگی و کیفیت زناشویی. *روانشناسی معاصر*، ۷، ۱۴-۳.
- خجسته‌مهر، ر.، و محمدی، ر. (۱۳۹۵). تجربه خوشبختی در ازدواج‌های پایدار: یک مطالعه کیفی. *روانشناسی خانواده*، ۳، ۷۰-۵۹.
- خجسته‌مهر، ر.، نوکاریزی، ح.، و شیرالی نیا، خ. (۱۳۹۳ ب). آیا دیدگاه‌فهمی، برابرنگری و رفتارهای فداکارانه شوهران ادراک انصاف زنان را پیش‌بینی می‌کند؟ *دو فصلنامه مشاوره کاربردی*، ۴، ۱۴-۱.
- خرسندی، ز. (۱۳۹۷). *اخلاق رابطه‌ای در خانواده به‌عنوان پیش‌بین شکست و موفقیت ازدواج زنان*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته مشاوره خانواده، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز.
- خمسه، ا. (۱۳۸۸). *راهبردهای جدید در زوج‌درمانی*. تهران: ارجمند و نسل فردا.
- روشن‌روان، ن. (۱۳۹۵). *ارزشیابی ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس‌های دیدگاه‌فهمی خود و همسر و بررسی رابطه آنها با رضامندی زناشویی مردان و زنان متأهل شهر اهواز*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته مشاوره خانواده، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز.
- شریفیان، م.، دبیرمقدم، م.، حسن‌زاده پشنگ، س.، و صفاری‌نیا، م. (۱۳۹۳). بررسی اثربخشی آموزش برنامه ارتباط زوج‌ها بر کیفیت زندگی و صمیمیت زناشویی زنان ناراضی از زندگی زناشویی شهر تهران. *مجله مطالعات روان‌شناختی*، ۳، ۴۸-۱.
- قنبری، ز. (۱۳۹۳). *بررسی اثر مستقیم و غیرمستقیم اخلاق رابطه‌ای بر افسردگی و اختلال عملکرد جنسی با*

- گلدنبرگ، ا.، و گلدنبرگ، ه. (۲۰۰۰). *خانواده‌درمانی*. ترجمه حسین شاهی برواتی؛ سیامک نقشبندی و الهام ارجمند (۱۳۸۹). تهران: نشر روان، چاپ نهم.
- نصیری زارچ، ز.، راجی، ح.، و احمدی، غ. (۱۳۹۲). رابطه بین هوش هیجانی و رضایتمندی زناشویی زوجین مناطق سه‌گانه شهر اصفهان. *فصلنامه خانواده‌پژوهی*، ۹، ۳۴۱-۳۲۵.
- References**
- Altamirano, L. (2003). *A brief contextual therapy model for treating complicated grief*. A Dissertation for the Degree Doctor of Psychology, Alliant International University.
- Boszormenyi- Nagy, I., & Krasner, B. (1986). *Between give and take: A clinical guide to contextual therapy*. New York: Brunner/Mazel.
- Boszormenyi-Nagy, I. (1987). *Foundations of contextual therapy: Collected papers of Ivan Boszormenyi-Nagy, MD*. New York: Brunner/Mazel.
- Doohan, E. M., & Manusov, V. (2004). The communication of compliments in romantic relationships: An investigation of relational satisfaction and sex differences and similarities in compliment behavior. *Western Journal of Communication*, 68, 170-194.
- Gangamma, R. (2008). *Relational ethics among couples in therapy*. A Dissertation for the Degree Doctor of Psychology, the Ohio State University.
- Gangamma, R., Bartle-Haring., & Glebova, T. (2012). A study of contextual therapy theory's relational ethics in couples in therapy. *Family Relations*, 61, 825 – 835.
- میانجی‌گری رضایت زناشویی و سطح ارتباطات در کارمندان زن متأهل اداره‌های دولتی شهر اهواز. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته مشاوره خانواده، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز.
- کاوند، م. (۱۳۹۰). *بررسی رابطه رفتارهای فداکارانه، انگیزه‌های فداکاری و ادراک انصاف با صمیمیت زناشویی در والدین دانش‌آموزان مقطع ابتدایی شهر بروجرد*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد مشاوره خانواده، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز.
- Gangamma, R., Bartle-Haring, S., Holowacz, E., Hartwell, E. E., & Glebova, T. (2014). Relational ethics, depressive symptoms, and relationship satisfaction in couples in therapy. *Journal of Marital and Family Therapy*, 3, 354-366.
- Grames, A. H., Miller, B. R., Robinson, W. D., Higgins, J. D., & Hinton, J. W. (2008). A test of contextual theory: The relationship among relational ethics, marital satisfaction, health problems, and depression. *Contemporary Family Therapy*, 30, 183–198.
- Hargrave, T. D. & Pfitzer, F. (2003). *The new contextual therapy: Guiding the power of give and take*. New York: Brunner-Routledge.
- Hargrave, T. D., Jennings, G., & Anderson, W. (1991). The development of a relational ethics scale. *Journal of Marital and Family Therapy*, 17, 145–158.
- Metcalf, L. (2011). *Marriage and family therapy: a practice-oriented approach*. New York: Springer Publishing Company, LLC
- Perry, B. J. (2004). *The relationship between equity marital quality among Hispanics, African, Americans and Caucasians*.

- Doctoral Dissertation. Ohio State University.
- Schworer, L. D. (2003). *Textbook of family and couples therapy: Clinical applications*. Washington: American Psychiatric Publishing, Inc.
- Stelman, L. C., & Powell. (2010). Equity, emotion, and household division of labor. *Social Psychology Quarterly*, 73, 358-379.
- Van Heusden, A., & Van Den Eerenbeemt. (1987). *Balance in motion*. New York: BrunnerMazel.